

Római kori beépítés nyomai a Csúcshegyi és a Testvérhegyi villák közötti területen

(Budapest, III. ker., Csúcshegy – Harsány-
lejtő, Hrsz.: 20655/3, 4, 5, 6)

A Harsánylejtő utca – Virágosnyereg utca – Solymárvölgyi út által határolt területen, a hegy déli oldalán, lakóparképítést megelőzően 2005. március 31. és május 6. között végeztünk szondázó jellegű régészeti feltárást.

A területen régészeti feltárás korábban nem történt, a 2004. évben végzett terepbejárás eredményei (elszórta kövek a szántásban, római szórványkerámia és építési törmelék) illetve az itt végzett geofizikai felmérések és légifotók tanúsága szerint római kori megtelepedés nyomai voltak várhatóak a hegyoldalon (épületmaradványok, esetleg utak). (LÁNG 2005a, 216–217) A terület délkeleti szomszédságában került elő az úgynevezett Testvérhegyi villa, észak felé pedig a Csúcshegyi villa igen gazdagon díszített főépülete ismert. (LÁNG 2005b, 343–360, FORSCHUNGEN 2003, 175) A hegyoldalhoz legközelebb eső területen 1996-ban Zsidi P. dolgozott, a Harsánylejtő alján, ahol középkori falu, kora római kori településrészlet, illetve szintén római kori cölöp- és gerendaszerkezetű objektumrendszerként értékelt jelenségek kerültek elő. (ZSIDI 1997, 58–65) Itt szintén folyt feltárás az idei évben (lásd ebben a kötetben a 106–115. oldalon).

Az előzmények alapján tehát a hegyoldal római kori villagazdaságok és más jellegű települések közé ékelődik, illetve az

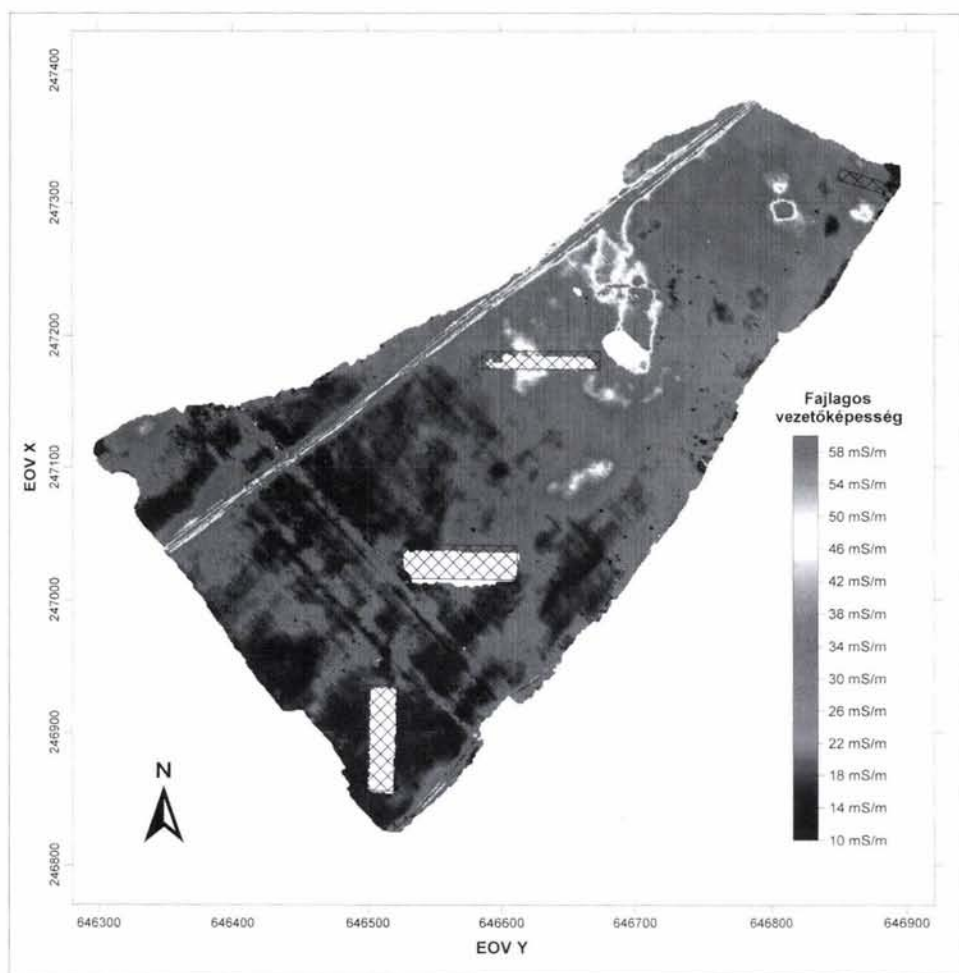
Traces of Roman period building-development in the territory between the Csúcshegyi and Testvérhegyi villas

(Budapest III, Csúcshegy – Harsánylejtő,
Lrn.: 20655/3, 4, 5, 6)

Test excavations were conducted preceding the construction of a residential district on the territory bordered by Harsánylejtő Street, Virágosnyereg Street and Solymárvölgyi Street, on the southern side of the hill, between 31 March and May 6, 2005.

No archaeological excavation had been carried out in this territory, and the results of field walking in 2004 (scattered stones in the field, Roman stray ceramics and building debris) as well as the geophysical survey similarly to aerial photos did not reveal any trace of a Roman building or road. (LÁNG 2005a, 216–217) The so-called Testvérhegy villa was found in the southeast neighborhood of this territory, while to the north, the very richly decorated main building of the Csúcshegy villa is well known. (LÁNG 2005b, 343–360., FORSCHUNGEN 2003, 175) P. Zsidi worked at the foot of Harsánylejtő on a territory that lies closest to the hillside in 1996. She uncovered a medieval village, part of a settlement from the Early Roman period and phenomena that were interpreted as elements of a post- and beam-structure feature system, also from the Roman period. (ZSIDI 1997, 58–65) Another excavation was conducted at this site this year as well (see this volume).

Judging from the results of former investigations, the hillside is wedged be-

1. kép: Geofizikai felmérés nyomán készült összesítő alaprajz a kutatóárok helyeivel
 Fig. 1: Complex ground plan based on the geophysical surveys together with the test trenches

Aquincumot Brigetioval összekötő diagonális főútvonal közelében fekszik. Telepítő tényező lehetett a területen kelet–nyugati irányban folyó kisebb patak is.

A területről készült légifotók, illetve a korábban elvégzett geofizikai mérések által esetleg régészeti objektumokat mutató területrészekre összesen 5 darab kutatóárokot jelöltünk ki kelet–nyugati, illetve észak–déli irányban. (1. kép) A közel 700

tween villa farms and other settlements from the Roman period near the diagonal main road connecting Aquincum with Brigetio. A smaller stream flowing in an east–west direction may have been another attraction for the establishment of a settlement here.

Five trenches were opened in an east–west and a north–south direction (Fig. 1) over the areas where the aerial photos and

méter hosszú, 50 méter szintkülönbségű hegyoldalon kialakított felületek mind-egyikében dokumentáltunk jelenségeket, amelyek a jelenlegi felszín alatt már 20–40 centiméterre jelentkeztek. Az intenzív szántás a jelenségek nagy részét erősen megrongálta, illetve sokat pusztított a lelőhelyen az igen erős talajeróziós tevékenység is.

Régészeti jelenségek már a hegyoldal északi részén, a patak közvetlen közelében mutatkoztak. Itt erősen szétszántott állapotban, közel négyzet alakú épületmaradvány legalsó, földbe rakott kőora (körülbelül 60 centiméter széles falakkal) került elő, környezetében két cölöplyukkal. Járószintek az említett erózió és szántás miatt nem voltak megfoghatók. (2. kép) Az épülettől nyugatra 2 méter hosszú, téglalap alakú, égett, hamus, patiesos és agyagtéglás betöltésű 1 méter mély beásás került elő. (3. kép) Egyéb paraméterei nem voltak mérhetőek, mert egy része kívül esett az ásatási felületen. A beásás betöltésében pannoniái pecsételt kerámia, S profilú tálak, fazekak, terra sigillata tál (lezoux-i?)

the former geophysical survey indicated possible archaeological features. Phenomena were documented at a depth of 20–40 cm under the actual surface in all the surfaces opened in the approximately 700 m long hillside with altitude differences of 50 m. Intensive plowing has largely destroyed the majority of the phenomena while heavy erosion has also damaged numerous features.

The first archaeological phenomena appeared in the northern part of the hillside by the stream. The lowermost stone row sunk into the earth of the remains of a nearly square building (with walls around 60 cm wide) came to light together with two postholes. The remains were strongly dispersed by plowing. The floor levels could not be observed because of the effects of erosion and plowing. (Fig. 2) A 2 m long oblong, 1 m deep pit filled with burnt soil, ash, daub and clay bricks (Fig. 3) was found to the west of the building. No other parameters could be measured since the better part of the feature extended outside the excavated territory. The fill contained

2. kép: Négyzetleges alaprajzú kőfalú épület(?) nyoma a kutatott terület nyugati részén
Fig. 2: Traces of the stone walls of a rectangular building (?) in the western part of the investigated territory

3. kép: Nagyméretű, hamus, paticsos, kerámiatöredékes betöltésű bedsás (szemétködör?)
 Fig. 3: A large pit (refuse pit?) with ash, daub and ceramic shards in its fill

nagyméretű töredékei voltak. Az objektum funkcióját egyelőre nem lehet biztonsággal meghatározni (szemétködör?). A jelenségeket fedő rétegből szintén igen gazdag római kori kerámia- és téglanyag került elő, ami a területész intenzív római kori használatára utal, azzal együtt, hogy számolni kell a leletanyag egy részének lemosódásával is a hegyoldal felső részéről.

A hegyoldal legdélibb és egyben legmagasabb pontján húzott árkunkban észak-déli, illetve meghatározhatatlan irányú, földbe rakott falak (mérhető pontjaiknál átlagosan 60–80 centiméter szélesek) és omladékuk alja került elő, amelyek a geofizikai kutatások alapján nagyméretű, dél felé húzódó épületegyütteshez tartozhattak. (4. kép) Az igen lepusztult maradványok környezetéből leletanyag nem került elő.

A terület északi és déli végén nyitott, épületmaradványokat tartalmazó árkok között, a hegyoldal középső részén kialakított három kutatóárokban további, valószínűleg az erózió által lehordott kőomlادékok sávjai, egy közel észak-déli irányú,

large shards of Pannonian stamped ceramics, bowls with S-profiles, pots and Samian wares (Lezoux?). The function of the feature cannot as yet be identified with certainty (refuse pit?). Also, many Roman ceramic shards and bricks were recovered from the layer that covered the phenomena, indicating that territory was intensively used in the Roman period even though it must not be forgotten that a portion of the finds may have been washed down from higher up on the hillside.

Walls sunk into the earth and running north-south and non-identifiable directions (on average 60-80 cm in width where they could be measured) and the bottom of them were found in a trench opened up on the southernmost and, at the same time, the highest point on the hillside. According to the geophysical surveys, they may have belonged to a large building complex that extended to the south. (Fig. 4) No finds were observed in the area of the heavily eroded remains.

Three trenches were opened in the middle part of the hillside between the

földbe rakott, 60 centiméter széles fal, illetve ezt kelet felől kísérő két cölöplyuk került elő. Szabálytalan, rendszerbe nem rendezhető foltokat, elszíneződéseket is dokumentáltunk, ezek valószínűleg részben természetes eredetűek, csakúgy, mint a több helyen regisztrált vöröses színű talajréteg. Több ponton megfoghatóak voltak a hegy oldalára merőleges terephullámok is. Észak–déli irányban 4 méter széles, 90 centiméter mély, köves betöltésű árkot is feltártunk. A felületekből – az újkorban beleszántott anyagokon kívül – igen kevés, római kori leletanyag származik.

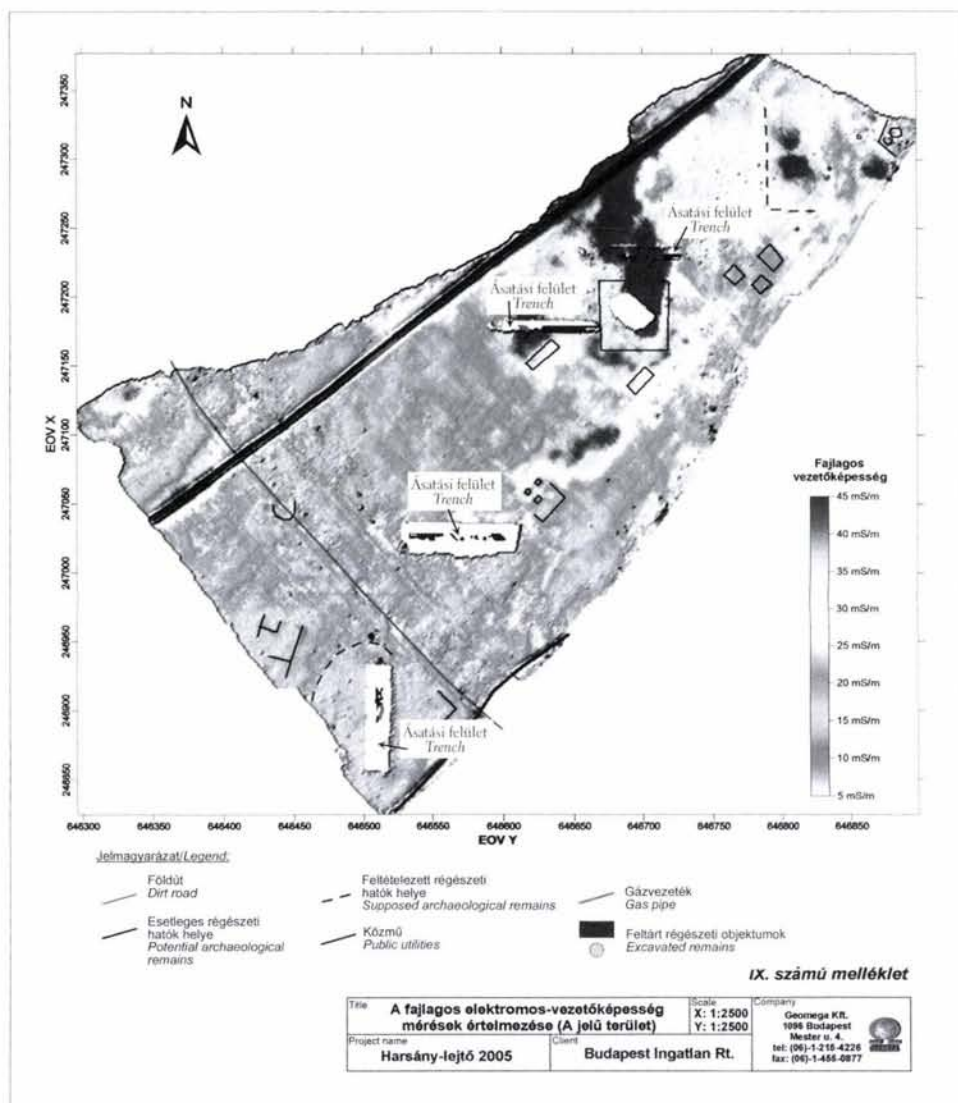
A szondázás a közel 138 hektárnyi terület csak kis részét érintette, és árkaink igen messze voltak egymástól. A felületekben előkerült épület- és falrészletek funkciói, rendszerük egyelőre nem állapíthatók meg. Az azonban egyértelmű, hogy a terület a kora római időszaktól kezdve beépített, használt volt, amelyben fontos szerepe lehetett a közeli patakknak, a kelet–nyugati főútvonalnak és a közeli villagazdaságok-

trenches that contained building remains in the northern and the southern ends of the territory. In these trenches more stone rubble, probably eroded from higher up areas, a 60 cm wide wall sunk into the earth and running in a nearly north–south direction and two postholes appeared, the latter on the eastern side of this wall. Irregular spots and discolorations lacking any pattern were also documented. They are probably natural in origin similarly to the reddish soil layer observed in a number of places. Surface ridges could also be observed at several places running perpendicular to the hillside. A north–south running 4 m wide and 90 cm deep ditch with a stony fill was also unearched. Few finds from the Roman period could be recovered from the surfaces, apart from modern material turned into the soil during plowing.

The test excavation affected only a small part of the territory of 138 ha and the trenches were opened far from each other. The function and the system of the

4. kép. Épületfalak szétszántott maradványai a terület déli részén
Fig. 4: Remains of house walls dispersed by plowing in the southern part of the territory

5. kép: A geofizikai felmérés által és a légifotókon jelzett elváltozások értelmezett rajza
 Fig. 5: The interpreted drawing of the anomalies revealed by the geophysical survey and in aerial photos

nak is. A feltárás eredményei egyrészt igazodnak a légifotókon észlelt elváltozásokhoz, másrészt illeszkednek a geofizikai mérés során kimutatott jelenségekhez. (5. kép) Ezért a területre tervezett sűrű beépítést a közeljövőben újabb feltárások

building and wall segments could not yet be determined. It seems evident, however, that the territory had been built in and used since the Early Roman period, a fact probably related strongly to the nearby stream, the east-west running main road

előzik majd meg, a régészeti objektumok koncentrációjának és összefüggéseinek feltárására.

T. Láng Orsolya

Irodalom/References:

FORSCHUNGEN 2003 – Zsidi P.: Territorium des Municipiums – Villen und Dörfer. In: Forschungen in Aquincum 1969–2002. (szerk.: Zsidi P.) Aquincum Nostrum II.2. 2003, 173–184.

LÁNG 2005a – T. Láng O.: 6. Budapest, III. ker., Csúcshegy – Harsánylejtő (Hrsz.: 20646). AqFüz 11 (2005) 216–217.

LÁNG 2005b – T. Láng O.: Control Excavations in the Territory of the Civil Town of Aquincum: the so-called „Testvérhegy-villa”. Balácai Közlemények 9 (2005) 343–360.

ZSIDI 1997 – Zsidi P.: Az aquincumi municipium területén végzett kutatások. AqFüz 3 (1997) 58–65.

and the nearby villa farms. The results of the excavation match the anomalies observed in the aerial photos and they are in accordance with the phenomena revealed by the geophysical survey. (Fig. 5) Thus, the construction of the densely planned modern buildings will be preceded by new excavations to uncover the concentration and connections between the archaeological features.

Orsolya T. Láng